

RINDI

Nr 2 • 2016

RINDI

TIDSKRIFT FÖR GOTLÄNSK BOTANIK

Årgång 36 • 2016 • Nr 2

Tidskriften ges ut av Gotlands Botaniska Förening

Redaktion: Marita Westerlind, Grötlingbo, Skoltomten 123, 623 38 Havdhem

Rindi erhåller du antingen genom att bli medlem i Gotlands Botaniska Förening (att bli medlem kostar fr.o.m 2007 150 kr/år för den som bor i Sverige, 250 kr/år för den som bor i utlandet och inte betalar genom svenskt plusgiro) eller genom att prenumrera (samma pris som för medlemskap). Familjemedlem betalar 25 kr/år. Studerande betalar 75 kr/år.

Föreningens plusgiro är 68 36 66-2. Swish: 123 680 92 55.

Adressen är: Gotlands Botaniska Förening, c/o Elsa Bohus Jensen, Irisdalsgatan 14, 621 42 Visby.

Hemsida: www.gotlandsflora.se

Gotlands Botaniska Förening

är en ideell sammanslutning som har som ändamål att verka för ökad kunskap om Gotlands växter och för bevarandet av en rik flora på ön. Föreningen vill också bland allmänheten sprida intresse för botanik och naturskydd.

Dessa mål söker föreningen förverkliga bl.a. genom att verka för utforskandet av Gotlands flora, att biträda myndigheter och organisationer i behandlingen av botaniskt betydelsefulla naturskyddsfrågor, att utge tidskriften Rindi och även på annat sätt informera om och propagera för sin verksamhet och sina åsikter samt genom att arrangera exkursioner och sammankomster.

Styrelse

Ordf.	Jörgen Petersson, Humlegårdsvägen 18, 621 46 Visby	tel 0498-21 45 59
V. ordf.	Jens-Henrik Kloth, Othem, Norrbys 563, 624 46 Slite	tel 0498-22 60 22
Sekr.	Gun Ingmansson, Vinkelgatan 2 b, 621 49 Visby	tel 0498-27 13 43
Kassör	Elsa Bohus Jensen, Irisdalsgatan 14, 621 42 Visby	tel 0498-21 61 92
Övriga	Bo Göran Johansson, Vall, Levide 508, 621 93 Visby	tel 0498-26 62 04
	Dennis Nyström, Snidaregatan 4 J, 622 59 Visby	tel 070-6268836
	Amanda Overmark, Getfötsvägen 31, 122 46 Enskede	tel 070-4503764
	Marita Westerlind, Grötlingbo Skoltomten 123 623 38 Havdhem	tel 0498-48 61 46

Omslagsbild: Ormtunga *Ophioglossum vulgatum*, Muskmyr, Sundre 10 juli 2016.

Foto: Marita Westerlind

Florasläpp - äntligen efter 33 år!

GUN INGMANSSON (text)

MARITA WESTERLIND (foto)

Så kom då till slut ett besked från binderiet om ett troligt datum när Gotlands landskapsflora skulle kunna levereras med båten. Utrymmet i vårt lager i källarlokalen på Länna skulle precis räcka för 7 lastpallar. Den slutgiltiga planeringen för florasläppet kunde nu dra igång med full kraft. Vi bestämde oss för fredagen 17 juni kl. 17:30.

Vi bokade Almedalsbibliotekets hörsal och foajé på en gång – det var en given lokal för själva bokpresentationen. Bibliotekspersonalen lovade att trycka upp några reklamaffischer. För säkerhets skull gjorde Marita ett par olika versioner också. Vi insåg att det skulle bli tungt och besvärligt att bära hem böckerna (de väger nästan fyra kilo) så 300 gula tygväskor med floraprojektets logga på beställdes omgående.

Uppackning av floror i foajén på Almedalsbiblioteket.

Förberedelser inför florasläppet på Almedalsbiblioteket.

De tre författarna, Bo Göran, Gun och Jörgen försedda med för dagen passande huvudbonader.

Vi hade nu ganska bra kontroll över själva florasläppet. Annonser var tryckta i Rindi och på Facebook-sidan hade det också uppmärksammats. Bo Göran hade postat 90 personliga inbjudningar till inblandade inventerare, fotografer, författare m.m. vilka även bjöds in på efterföljande fest för att fira händelsen. Ett femtiotal av de inbjudna hade tackat ja. Men var skulle festen hållas? Gun gjorde efterforskningar och begärde in prisförslag och menyer och till slut bestämde vi oss för Frimis (Frimurarlogen), nära S:t Nicolai ruin där vi kunde få en tillräckligt stor lokal inte alltför långt från biblioteket och med tillhörande cateringfirma. Agnita och Arne Ekman var ytterst delaktig vad gäller dryckerna till de tre rätterna.

Almedalsbiblioteket har öppett för sin egen verksamhet till kl. 17 på fredagar så vi fick så diskret som möjligt flytta ihop bord i foajén utan att cafébesökarna blev alltför störda. Floror staplades upp och täcktes med dukar, stora krukor med blåeld placerades ut, bilder från floran sattes upp på skärmar, chips, nötter och alkoholfritt bubbel förbereddes och allt var klart i precis lagom tid innan vi skulle börja. Bo Göran, Jörgen och Gun hade plötsligt vackra blomsterkransar på sig och så öppnades dörrarna till biblioteket för intresserade. Vi hade oroat oss lite för att vi inte hade annonserat tillräckligt och tänkte väl att det blir våra mest lojala medlemmar som dyker upp och nu förstod vi ingenting. Folk vällde in i foajén och vi fick fullt sjå med att ge plats för alla i hörsalen

(som rymmer 150 personer). Till slut satt människor i gångarna och i dörröppningen och utanför glasrutorna trängdes de som inte fick sittplats alls!

Agnita Ekman öppnade evenemanget med en kort presentation av författare och redaktion och så kunde då 3699 g flora släppas med en smäll på podiet! Projektledare Bo Görän Johansson tog vid och berättade kort om projektet och tackade alla inblandade. Därefter började signeringen och försäljningen. Det var tur att författarna redan signerat ett tjugotal floror under gårdagskvällen för det blev ändå långa köer. Alla inventerare kunde som tur var bara hämta sin färdiga kasse med redan dedicerade friexemplar som tack för hjälpen. Stämningen var på topp och påminde mer om en rockkonsert än en stillsam bokpresentation!

Sedan blev det stressigt på ett annat sätt. Almedalsbiblioteket måste låsa dörrarna kl. 19 och då skulle vi samtidigt befinna oss på Frimis uppe på Smedjegatan. Vi fick jaga ut de sista besökarna i duggregnet och snabbt vandra iväg mot den framdukade

Bo Görän, Gun och Agnita stod för presentationen av florin i hörsalen.

Landshövding Cecilia Schelin Seidegård, som skrivit förordet i florin, kom också till boksläppet.

Bo Görän, Jörgen och Gun signerade floror så pennorna glödde.

Kön ringlade lång för att få köpa florán och få den signerad av författarna.

festmiddagen. Där skålade vi i bubbel och slog oss sedan ner vid olika småbord för att börja med förrätten. Det var så härligt att se alla gäster äta, dricka och framför allt prata och umgås. Tal hölls bl.a. av Jörgen Petersson, Göran Mattiasson, Bengt Jonsell och Bengt Rosén. Allt som är roligt tar slut någon gång och så småningom började det bli dags för uppbrott. Vi hade just inte tänkt på hur vädret var utanför de tjocka stenväggarna men det blev vi snart varse. Under den kvällen kom större delen av årsnederbörden i form av regn (65 mm) och det var helt omöjligt att få tag på en taxi. Alla hjälptes åt att få till skjuts för de som behövde men några gjorde tappra försök att gå hem, vilket inte var lätt då gatstenarna var täckta med forsande decimeterhøgt vatten! Det regnet räddade vår fina sommarflora!

Så var det dags för fest på Frimis med god mat och dryck och trevlig samvaro.

Florasläppvimmel

Hedersmedlemmar

Gotlands Botaniska Förening har utsett två nya hedersmedlemmar, Stellan Hedgren och Agnita Ekman. Stellan och Agnita uppvaktades med blommor och diplom vid florasläppet på Almedalsbiblioteket 17 juni. Så här lyder motiveringarna:

STELLAN HEDGREN

”För att med tålamod och skicklighet ha redigerat hundratals bilder och inte minst för att ha producerat kartmaterialet till Gotlands flora i form av miljökartor och tusentals utbredningskartor. Utan detta ideella och uppoffrande arbete hade resultatet av floran blivit ett helt annat.”

AGNITA EKMAN

”För sitt intensiva redaktionsarbete samt sitt mycket noggranna och yrkesskickliga sätt att korrekturläsa och rätta nära tusen sidor med text, bilder och kartor i Gotlands flora. Utan den vassa, röda friktionsspennan hade Gotlands flora innehållit åtskilliga försyndelser mot de typografiska lagarna.”

De nya hedersmedlemmarna uppvaktas med blommor och diplom vid florasläppet på Almedalsbiblioteket. Fr.v. Jörgen Petersson, Stellan Hedgren och Agnita Ekman.

Foto: Marita Westerlind

Fjälängar i Ala socken

JÖRGEN PETERSSON

Fjälängar är liksom de söderut belägna Visne ängar i Alskog upptagna som Riksin-tresse för sina kulturmiljövärden av Riksantikvarieämbetet. Floran vid Visne ängar har tidigare beskrivits av undertecknad (Petersson 2014). Nu har turen kommit till smultronstället Fjälängar, ett område vilket likt det vid Visne har många intakta spår efter äldre jordbruk, som kan spåras bakåt åtminstone till mitten av romersk järnålder, alltså runt 100 e.kr. Mot slutet av 500-talet övergavs alternativt flyttades gården. I början av 600-talet uppfördes nya hus och platsen var därefter bebodd fram till mitten av 1300-talet. Varför gården övergavs under medeltiden kan möjligen ha att göra med pestens härjningar på Gotland. Man kommer till området längs en körväg från länsväg 145 mellan Ardre och Ala.

Fjälängar är omgivna av rätt torra kalktallskogar med inslag av kalkgläntor, alvarmark och våtmarker. Österut ligger Fjälmyr, en myr med ag *Cladium mariscus* som går fram mot betesmarker i områdets norra del. Till Fjälmyr rinner en mindre bäck från sydväst genom de norra delarna av området. Det rika inslaget av lövträd är påfallande

Rekonstruerad medeltidsgård i Fjälängar. Foto: Jörgen Petersson

i det egentliga Fjälängar och löv finns även spritt ut i kanterna av ängarna mot den omgivande barrskogen. Norr om det egentliga Fjälängar finns en avgränsad betesfälla som norrut innefattar bäcken och avslutas mot Fjälmyr. På detta bete ökar inslaget av gran *Picea abies* och tall *Pinus sylvestris*. Närmast västerut och norrut från det betade området finns tallplantager.

Det inhägnade och betade området är från grinden i öster till källan i väster ca 570 m. Från staketet söder om huset till i norr där bäcken når Fjälmyr är avståndet ca 690 m.

Allmän beskrivning av Fjälängar

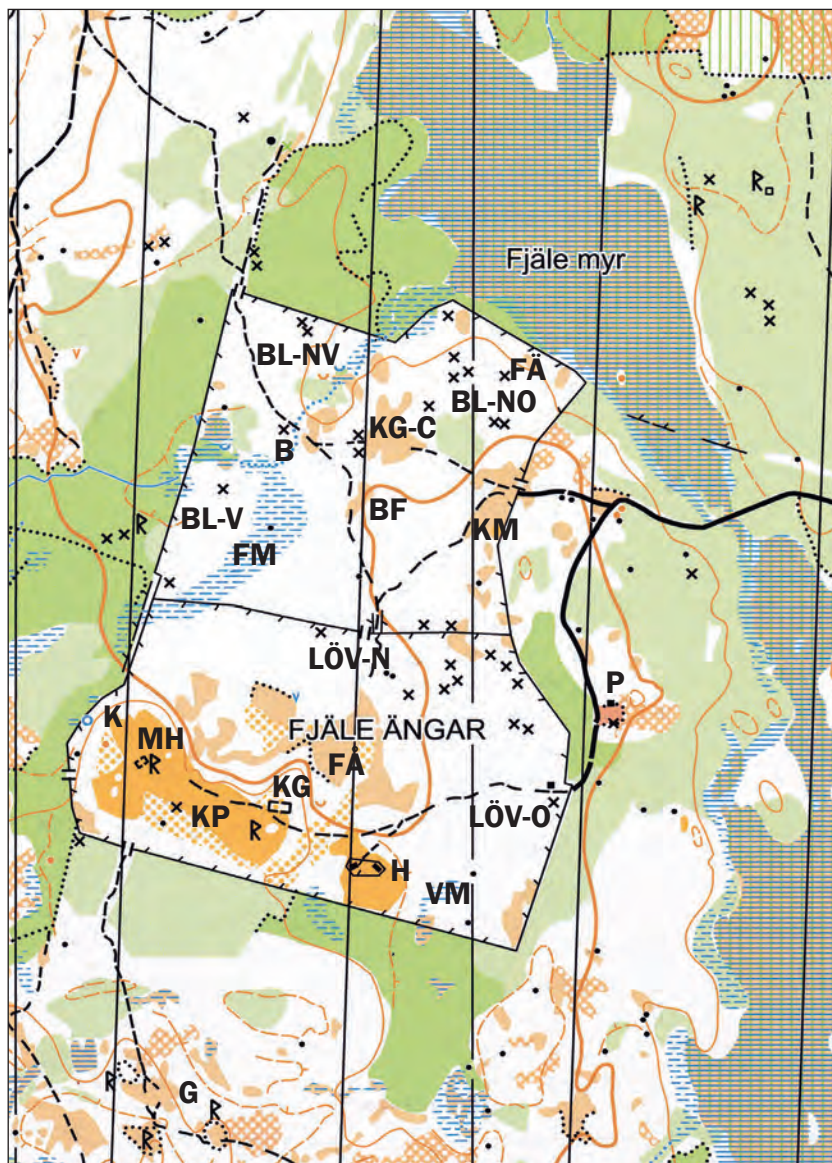
Förkortningar med fet stil inom parentes avser markeringar på orienteringskartan.

Från parkeringen (**P**) i öster vandrar man söderut till grinden i Fjälängars östra delar. Innanför grinden finns information om kulturhistorien för området. Här möts vandraren av en tilltalande lövskog (**LÖV-O**), som söderut är fuktigare. Knappt 300 m från grinden kommer stigen fram till ett öppnare område, där det har uppförts en rekonstruktion av ett medeltidshus med vidhängande lada (**H**), vars förlaga stod på plattan längre västerut. Här finns också bord för besökaren.

Om man fortsätter stigen västerut passerar man en fuktmark med intressant växtlighet innan marken höjer sig upp mot kalkplatån (**KP**) västerut. Till höger ligger ett järnåldershus, en så kallad kämpgrav (**KG**). Nedanför sluttningen från kämpgraven i öster och norr ligger forntida åkrar (**FÅ**) utspridda i en halvmåne. Andra fornkärrar finns längre mot nordväst. Längre västerut på kalkplatån låg de vikingatida och medeltida husen (**MH**), vilka man ännu kan se resterna av genom låga grundmurar. I sluttningen västerut finns en stensatt källa (**K**). Om man följer stigen över en stätta och fortsätter söderut 300 m kommer man till gårdens gravfält (**G**).

Från fornkärrarnas östra del går en tydlig stig norrut till en grind och stätta, som med vidhängande staket avgränsar betesfällan (**BF**) norr om det egentliga Fjälängar. Denna liksom själva Fjälängar betas extensivt med får. På detta norra bete minskar efter hand lövinslaget men bitvis finns ändå inslag av lövträd och hassel *Corylus avellana*. Österut från denna stätta finns en forntida fägata markerad genom en dubbel rad med stenar. Längst österut är marken mer kalkpåverkad med ställvis rent kalkberg och en del karstsprickor (**KM**). Denna del kan också nås om man väster om Fjälmyr, där körvägen svänger skarpt söderut mot parkeringen, i stället fortsätter rakt fram till en grind. Innanför grinden kan man följa en körväg över kalkgläntor (**KG-C**), bäcken (**B**) och genom en rik blandskog (**BL-NV**) till betesfällans nordvästra hörn. Liknande blandskog finns också i betesfällans nordöstra delar (**BL-NO**). Längst i norr, närmast Fjälmyr, är marken mer öppen och något fuktig (**FÅ**).

Om man från grinden/stättan mot Fjälängar i stället vandrar nordvästut i betesfällan kommer man snart till en fuktmark (**FM**), som i ett stråk kommer från sydvästra hörnet upp mot den centrala gläntan (**KG-C**) vid körvägen. Följer man staketet i västra delen når man bäcken (**B**) norrut.

Utdrag ur orienteringskarta upprättad av Gardå OK.

Gul till närmast orange färg avser öppna marker, prickade ytor är halvöppna.

Vit färg avser glesa, lätt framkomliga skogar.

Ljusgrön färg avser mer sluten skog.

Mörkare grön färg avser tät skog, ofta tallplantager och/eller med taggiga buskar.

Blå färg avser våtmarker, vattendrag m.m.

Växtligheten

Området är rikt på rödlistade kärlväxter, lavar och svampar. Vid de angivna arterna nämns även om de är rödlistade (enligt ArtDatabanken 2015). De olika rödlistekategorierna är med stigande skyddsvärde följande: Nära hotad (NT), Sårbar (VU), Starkt hotad (EN) och Akut hotad (CR). Ibland kan inte arten säkert placeras i någon av de ovan angivna kategorierna på grund av Kunskapsbrist (DD).

Parkeringen (P) till grinden

Redan längs vägen söderut från parkeringen breder rika hassellundar ut sig med gott om vitsippa *Anemone nemorosa*, svalört *Ficaria verna* och blåsippa *Hepatica nobilis* under den tidiga våren. Något senare kommer vårärt *Lathyrus vernus* och underviol *Viola mirabilis* i blom. Andra växter som kan ses senare under året är ängssmörblomma *Ranunculus polyanthemos* ssp. *×polyanthemoides* (NT) och sårläka *Sanicula europaea* samt träjon *Dryopteris filix-mas* och myskmadra *Galium odoratum* på stensträngen till höger. Just då man når grinden står ofta gott om de närmast manshöga lundgräsen strävlost *Bromopsis benekenii* (NT) och långsvingel *Schedonorus giganteus*.

Lövskogen i öster (LÖV-O)

Vi möts innanför grinden av högvuxna lövträd främst ask *Fraxinus excelsior* (EN) och skogsek *Quercus robur* samt en del asp *Populus tremula* i fuktigare delar längre fram. Här häckar halsbandsflugsnappare *Ficedula albicollis* i trädens håligheter. Hasseln växer spridd under träden. Marken domineras av lundstarr *Carex montana* med ljust gröna, lösa tuvor och mörka ax. Det är här man kan träffa på områdets raritet på fjärilsidan nämligen dårgräsfjärilen *Lopinga achine* (NT). Dess larv livnär sig just på lundstarr. Även här växer vårärt och på stensträngen söderut långstarr *Carex divulsa* ssp. *leersii*. Tillkommer längs stigen gör spenört *Laserpitium latifolium*. Vippärt *Lathyrus*

niger, skogskovall *Melampyrum sylvaticum* och klasefibbla *Crepis praemorsa* (NT) hittar man längre söderut. Småborre *Agrimonia eupatoria* har ovanligt rika förekomster, men dominerar numera gör nog ändå midsommarblomster *Geranium sylvaticum*. På den senare ser man här ibland en annan vacker fjäril, nämligen svartfläckig glanssmygare *Carterocephalus silvicola*. Spridda växer också de tidigare nämnda gräsen strävlost (NT) och långsvingel samt lite vanligare lundskäfting *Brachypodium sylvaticum*. Åtminstone tidigare har både månlåsbräken *Botrychium lunaria* (NT) och blåsuga *Ajuga pyramidalis* noterats i detta område, men en viss igenväxning har skett under senare år på grund av minskat bete. Flera av träden, främst

Midsommarblomster *Geranium sylvaticum* med svartfläckig glanssmygare *Carterocephalus silvicola*.

Foto: Jörgen Petersson

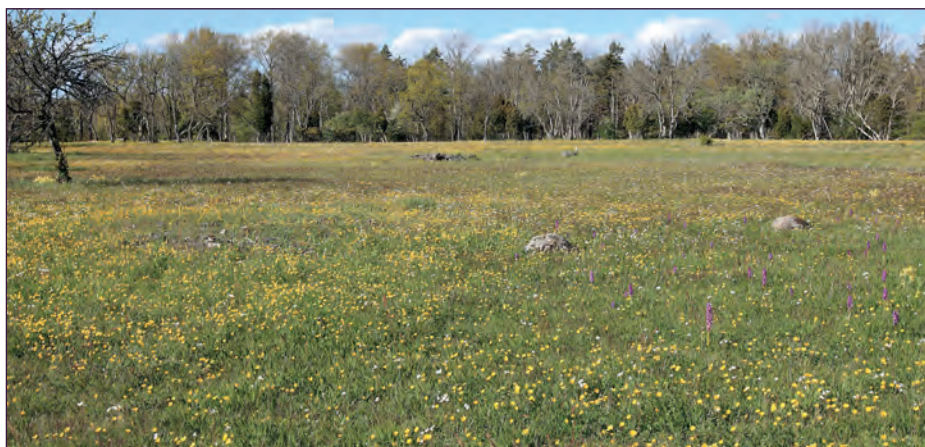
askarna, har rika bestånd av lunglav *Lobaria pulmonaria* (NT). Tyvärr är flera askar döende eller döda på grund av att de drabbats av svampangrepp med askskottsjuka *Hymenoscyphus fraxineus*.

Ängar runt huset (H)

Norr om det rekonstruerade medeltidshuset möter man en rik torräng med bland annat Sankt Pers nycklar *Orchis mascula*, knölsmörbloffa *Ranunculus bulbosus*, mandelbloffa *Saxifraga granulata*, harklöver *Trifolium arvense*, jordklöver *Trifolium campestre*, ljus solvända *Helianthemum nummularium* ssp. *nummularium* (NT), tjärblomster *Viscaria vulgaris*, gullviva *Primula veris* och den vackert färgade korskvallen *Melampyrum cristatum* (NT). Långstarr är ställvis riklig i kanterna. År 2012 noterades strimklöver *Trifolium striatum* på torrängen, men denna art varierar ofta i antal mellan olika år. Lite norr om stigen i västra kanten mot fuktigare mark hittar man vanlig backruta *Thalictrum simplex* ssp. *simplex* (NT). Söder om huset är marken omväxlande torr och fuktig. Här växer brudbröd *Filipendula vulgaris*, stor fetknopp *Sedum rupestre*, ljus solvända, färgmåra *Asperula tinctoria* och backtimjan *Thymus serpyllum* (NT) på de torrare delarna samt alvargräslök *Allium schoenoprasum* var. *alvarense* och krissla *Inula salicina* i fuktigare svackor.

Öster om de öppna markerna söder om huset finns nedanför en sluttning en våtmark (**VM**). Intressanta växter här är ormbär *Paris quadrifolia*, äkta ängsnycklar *Dactylorhiza incarnata* var. *incarnata* och blodtopp *Sanguisorba officinalis*. Av rödlistade arter hittar man både hartmansstarr *Carex hartmanii* (VU) och ängsstarr *C. hostiana* (NT). Norr om våtmarken upp mot stigen dominerar älggräs *Filipendula ulmaria* och grov asp.

Även väst och sydväst om huset finns fuktigare partier. I öppna svackor växer ältranunkel *Ranunculus flammula*, revsmörbloffa *R. repens*, liten vattenmåra *Galium palustre* ssp. *palustre* och vattenmynta *Mentha aquatica*. På trädsocklar står ormbär,

Torräng med Sankt Pers nycklar och mängder av knölsmörbloffa. Foto: Jörgen Petersson

skogsknipprot *Epipactis helleborine*, ekorrhör *Maianthemum bifolium*, blåsippra och skogskovall. En annan orkidé här är nattviol *Platanthera bifolia* som växer torrare liksom strävlost (NT) och långsvingel. På flera träd finns lunglav (NT). Upp mot stigen i norr ökar förekomsten av blodtopp.

Fornåkrarna (FÅ)

Vandrar man nu norrut når man öppna marker, som motsvarar de forntida åkrarna. Dessa tidigare välbetade öppna ytor är nu delvis igenvuxna med högre örter. Dominerar gör älggräs och vitmåra *Galium boreale*. Vanlig är älvväxing *Sesleria uliginosa*. Fortfarande finns dock någon hävdberoende art kvar t.ex. darrgräs *Briza media*. Av andra arter man kan se här kan följande nämnas: tvåblad *Neottia ovata*, luddstarr *Carex filiformis*, ängsmörblomma (NT), humleblomster *Geum rivale*, blodtopp, ängsyra *Rumex acetosa*, teveronika *Veronica chamaedrys*, kärtistel *Cirsium palustre* och krissla. Flera av dessa arter antyder mer fuktiga förhållanden. Nedanför lövskogen i kalksluttningen söderut fortsätter fornåkrarna mot väster. Tillkommer här gör nattviol, ängsstarr (NT), ängsruta *Thalictrum flavum*, backruta *T. simplex* (NT), lunddraba *Draba muralis* och klasefibbla (NT). Något ytterligare mot nordväst finns vanlig brudsporre *Gymnadenia conopsea* ssp. *conopsea* i samma miljö.

Kalkplatån (KP)

Om man i stället från huset vandrar stigen västerut och uppför en sluttning når man den torrare kalkplatån, som har använts som boplatz för människorna i äldre tider. Till höger, norrut finns kämpgraven (KG) från järnåldern med gott om långstarr. Under våren omges den av mängder med gullvivor, en art som för övrigt är rikt spridd i alla delar av Fjälängar. Backnejlika *Dianthus deltoides* växer längs stigen västerut liksom tjärblomster. Innan stigen når en dunge mot stättan söderut växer ett bestånd av hög-

Kämpgraven omges på våren av gullvivor *Primula veris* i mängd. Foto: Jörgen Petersson

vuxen säfferot *Seseli libanotis* med sina typiskt kantiga stjälkar.

Norr om stigen kan det vara värt att leta efter raggarv *Cerastium brachypetalum* (EN). Vissa år kan denna sällsynta växt ha större spridning över platån. Den ses bäst i mitten av maj. Då blommar också stora mängder knölsmörblomma bort mot Fjäleby-sens hus (MH). Andra tidiga arter på torrängarna här är Sankt Pers nycklar, vårvicker *Vicia lathyroides*, mandelblomma, lunddraba, nagelört *Draba verna*, sandmaskrosor *Taraxacum* sect. *Erythrosperma* och sällsynt klipbarv *Cerastium glutinosum*. Senare slår krutbrännare *Neotinea ustulata*, stor kustruta *Thalictrum minus* ssp. *minus*, backklöver *Trifolium montanum* (NT), toppjungfrulin *Polygala comosa* (VU), ljus solvända (NT) och axveronika *Veronica spicata* ut sina blommor.

Nedom sluttningen västerut från de medeltida husen finns en källa (K). I dess omgivning har bland andra följande arter noterats: vit skogslilja *Cephalanthera longifolia*, skogslök *Allium scorodoprasum*, strävlost (NT), långsvingel, vårärt, buskviol *Viola hirta*, underviol, skogskornell *Cornus sanguinea*, vätters *Lathraea squamaria* och spenört.

Lövskogen norr om fornåkrarna (LÖV-N)

Detta område har samma karaktär som lövskogen i öster, men inslaget av gran ökar. Mot väster, norr om fornåkrarna, finns en aspdunge. Lunglav (NT) är rikligt förekommande på lövträden. Strävlost (NT), långsvingel och underviol finns även här med spridda bestånd. Tillkommer här gör mindre grupper av ramlök *Allium ursinum*. Denna miljö fortsätter in i de sydligaste delarna av betesfällan norrut.

Fuktmarker i betesfällans sydvästra del (FM)

Dessa utgörs av ett kärr dominerat av blåtåtel *Molinia caerulea* med inslag av slankstarr *Carex flacca*, ängsstarr (NT) och hirsstarr *C. panicea*. Sällsynt kan man även

Raggarv *Cerastium brachypetalum*. Foto: Jörgen Petersson

hitta tuvor av loppstarr *C. pulicaris* (VU). Älggräs, blodtopp och kärtistel är mer högvuxna. Av orkidéer har skogsnycklar *Dactylorhiza maculata* ssp. *fuchsii*, vanlig brudsporre och nattviol setts.

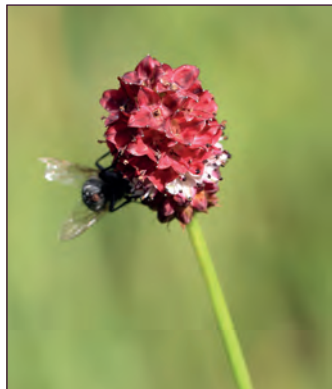
Blandskog söder om bäcken i betesfällans västra del (BL-V)

Också här växer spridda bestånd av strävlost (NT) och underviol. I de något fuktigare delarna mot fuktmarken i sydost kan man hitta nästrot *Neottia nidus-avis*, ormbär, skogsstarr *Carex sylvatica* och kanelros *Rosa majalis*. Här finns lunglav (NT) även på asp.

Bäcken (B)

I de västra delarna av betesfällan översvämmas bäcken svackor där både agkärr och kärr med trådstarr *Carex lasiocarpa* har bildats. Blodtopp är spridd i kanterna. Fuktigare växer vattenmynta och strandlysing *Lysimachia vulgaris*. Sällsynt finns kärrknipprot *Epipactis palustris* och vanlig brudsporre. I botten av våtmarken står spikblad *Hydrocotyle vulgaris*. Skall man se den blomma får man leta upp de revor, som utgör utgångspunkt för de runda bladen.

Vid bäcken ca 100 m nordost om passagen för körvägen finns fuktiga kanter där man hittar gott om skogs nattviol *Platanthera bifolia* ssp. *latiflora* och enstaka skogsnycklar, tvåblad, loppstarr samt krissla. Något längre mot nordost tillkommer vanlig brudsporre. Sydost om bäcken närmare Fjälmyr finns fuktmarker med mer skogsnycklar samt enstaka äkta ängsnycklar, tvåblad och skogs-nattviol. I de fuktigare delarna här växer också ängsull *Eriophorum angustifolium*, gräsull *E. latifolium*, strandlysing och vattenklöver *Menyanthes trifoliata*.

Blodtopp *Sanguisorba officinalis*.
Foto: Jörgen Petersson

Blandskog i betesfällans nordvästra del (BL-NV)

Här finns inslag av grova tallar och gran. Områdets sällsynthet är skogskorn *Horde-lymus europaeus* (VU), som växer precis vid staketet norrut och 30 m från grinden i nordvästra hörnet. Detta sällsynta lundgräs finns också utanför betesfällan i norr och nordväst, där också strävlost (NT) är spridd. Ett bestånd med hasselbjörnbär *Rubus wahlbergii* finns i hyggeskanten norr om grinden.

Kalkgläntan centralt i betesfällans norra del (KG-C)

Mellan bäcken och grinden i öster ligger ett öppet område med tunt jordtäck över kalken. På en del ställen syns kalkberget utan täckande jord. Av rödlistade växter finns ljus solvända (NT), backtimjan (NT), jordtistel *Cirsium acaule* (NT) och slät-terfibbla *Hypochaeris maculata* (VU), arter som på Gotland har rikare bestånd än i

övriga Sverige. Andra typiska inslag för kalkmarker är Sankt Pers nycklar, stor kust-ruta, backgetväppling *Anthyllis vulneraria* var. *vulneraria*, jordklöver, brudbröd, äkta johannesört *Hypericum perforatum*, gullviva, axveronika, liten blåklocka *Campanula rotundifolia* och röllika *Achillea millefolium*. I ett röse står buskar med alvaroxbär *Cotoneaster canescens*. På den öppna kalken ser man alvargräslök, vit fetknopp *Sedum album* och stor fetknopp samt duvnäva *Geranium columbinum*. I fuktigare körspår över kalken växer fjällgröe *Poa alpina* och knutnarv *Sagina nodosa*.

Blandskog i betesfällans nordöstra del (BL-NO)

Öster om den ovan beskrivna kalkgläntan finns en skogsdunge med både barrträd och lövträd samt hassel i buskskiktet. Strävlösta (NT) är spridd liksom ormbär, skogsstarr, blåsippa, ängssmörbomma (NT), vårärt och skogskovall. Inslaget av orkidéer utgörs av skogsknipprot och skogsnatviol.

Öppna friska till fuktiga ängar närmast Fjälmyr (FÄ)

Utanför betesfällans staket mot agmyren finns gott om trädstarr, älggräs, pors *Myrica gale* och strandlysing. I fuktigare delar på själva betet växer skogsnycklar, vanlig brudsporre och gräsull samt loppstarr (VU) bland blåtåteltuvorna. Något torrare finns liten sandlilja *Anthericum ramosum*, tvåblad och älvväxing. I övrigt ser man bland andra piggrör *Calamagrostis varia*, backskärvfrö *Nocca caerulea*, stor blåklocka *Campanula persicifolia* och spenört.

Öppna kalkmarker i betesfällan söder om östra grinden (KM)

Närmast grinden finns viss kulturpåverkan genom den utfordring av lammen som sker här. Luddlösta *Bromus hordeaceus*, hundäxing *Dactylis glomerata*, humlelusern *Medicago lupulina*, krusskräppa *Rumex crispus*, vägtistel *Cirsium vulgare* och vildmorot *Daucus carota* ssp. *carota* visar på denna påverkan. Söderut är markerna öppna med delvis bar kalksten, ibland med karstsprickor. Mot söder ökar inslaget av träd. Liknande miljö finns också i det anslutande nordöstra hörnet av själva Fjälängar.

Kalkfloran är rätt rik med backlök *Allium oleraceum*, alvargräslök, sandlök *A. vineale*, liten sandlilja, grusslok *Melica ciliata*, fältsippa *Pulsatilla pratensis*, gul fetknopp *Sedum acre*, vit och stor fetknopp, backsmultron *Fragaria viridis*, småfingerört *Potentilla verna*, duvnäva, ljus solvända (NT), färgmåra, tulkört *Vincetoxicum hircundaria*, axveronika, harmynta *Clinopodium acinos*, praktbrunört *Prunella grandiflora*, backtimjan (NT), fältmalört *Artemisia campestris* och fältvädd *Scabiosa columbaria*. I karstsprickor noterades kalksvartbräken *Asplenium trichomanes* ssp. *quadrivalens*. I södra delen nära staketet mot Fjälängar ökar Sankt Pers nycklar, blodnäva *Geranium sanguineum* och gullviva.

Intressanta kärlväxter i omgivningarna

Just söder om stättan vid stigen mot gravområdet växer kungsmynta *Origanum vulgare*. Spenört finns längs körvägen norr om parkeringen. Längs en körväg en knapp

kilometer västerut börjar bestånden av alvarstånd *Jacobaea vulgaris* ssp. *gotlandica*, som är än rikare söderut inom Mallgårds haid naturreservat. Öster om landsvägen i det f.d. grustaget mitt emot infarten till Fjälängar växer luddvedel *Oxytropis pilosa* (EN) och gråfingerört *Potentilla incana* (EN). Knappt 300 m mot sydost härifrån finns också gulkronill *Hippocrepis emerus* (EN), vippärt och backvicker *Vicia cassubica*.

Lavar och svampar i Fjälängar

Området är även känt för sin rika svamp- och lavflora med flera sällsynta arter. T.ex. klassades Fjälängar som den rikaste lokalen för lavar i Gotlands lövmarker (Johansson 2000): ”Fjälängar med omgivning. 23 rödlistade arter kända från området. Mycket rik lavflora.” och ”...lokalklimatet tycks vara optimalt för epifytiska lavar. Lunglav *Lobaria pulmonaria* och havstulpanlav *Thelotrema lepadinum* är rikliga och västlig njurlav *Nephroma laevigatum* har här sin största kända gotländska förekomst.” samt ”På en gammal, hamlad ask, nära gårdsrekonstruktionen, har hittills nästan 60 arter hittats.” Tyvärr bör de lavar som främst växer på ask (EN) ha minskat, eftersom flera träd drabbats av askskottsjuka och dött under senare år.

Förutom lunglav (NT) och västlig njurlav (VU) är följande numera rödlistade lavar (ArtDatabanken 2015) kända från området: cinnoberfläck *Arthonia cinnabarina* (CR), rosa lundlav *Bacidia rosella* (VU), liten sönderfallsrav *Bactrospora corticola* (NT), skuggorangela *Caloplaca lucifuga* (NT), dvärgbägarlav *Cladonia parasitica* (NT), parasitsotlav *Cyphelium sessile* (VU), stor blanklav *Eopyrenula septemseptata* (CR), blek kraterlav *Gyalecta flotowii* (VU), mörk kraterlav *Gyalecta truncigena* (VU), almlav *Gyalecta ulmi* (VU), blå halmlav *Lecanora sublivescens* (VU), ädellav *Megalania grossa* (EN), lunglavsknapp *Plectocarpon lichenum* (VU).

Svamparna har undersökts av Elsa Bohus Jensen, vid exkursioner även i samarbete med medlemmar ur Gotlands Botaniska Förening. Artlistor finns publicerade av Bohus Jensen & Wågström (1999) samt Bohus Jensen (2009). Följande rödlistade svampar är kända från området (fynd angivna i Artportalen är ej validerade): gul lammticka *Albatrellus citrinus* (VU), jättekamskivling *Amanita ceciliae* (NT), grisspindling *Cortinarius arcuatorum* (VU), bullspindling *Cortinarius corrosus* (VU), olivbrun spindling *Cortinarius cotoneus* (NT), granrotsspindling *Cortinarius fraudulosus* (VU), äggspindling *Cortinarius meinhardii* (NT), ”odörsspindling” *Cortinarius russeoides* (NT), brun ängsvaxskivling *Cuphophyllus colemannianus* (NT), musseronvaxskivling *Cuphophyllus fornicatus*

Lunglav *Lobaria pulmonaria* på ask *Fraxinus excelsior*.

Foto: Jörgen Petersson

(NT), sammetsmusseron *Dermoloma pseudocuneifolium* (VU), tvåfärgsnopping *Entoloma tjallingiorum* (VU), oxtungssvamp *Fistulina hepatica* (NT), räfflad nagelskivling *Gymnopus fusipes* (NT), zonrisk *Lactarius zonarius* (DD), borstriska *Lactarius mairei* (VU), stor lilariska *Lactarius violascens* (NT), bittermusseron *Leucopaxillus gentianeus* (NT), slöjroksvamp *Lycoperdon mammiforme* (VU), rosetticka *Oligoporus floriformis* (VU), granticka *Phellinus chrysoloma* (NT), ekticka *Phellinus robustus* (NT), knottrig rottryffel *Scleroderma verrucosum* (NT), brunluddig roting *Xerula pudens* (VU).

Framtiden för Fjälängar

Detta historiska landskap har skapats genom århundraden av bete och tidigare ängesbruk. Lavfloran blev rik genom den hamling av askarna som förmodligen har skett sedan järnåldern, vilket gjorde att träden blev extra gamla med grov bark. Att askarna nu dör av askskottsjukan är påtagligt vid ett besök i området. Förhoppningsvis är vissa träd resistenta mot sjukdomen och de kan sedan sprida sina arvsanlag vidare till nya plantor. Under en övergångsperiod bör nog beskärning av askarna undvikas för att inte försvaga träden och göra dessa mer mottagliga för sjukdomen.

Betet var tidigare mer omfattande och högvuxna örter blev då avbetade. Under senare år har en viss igenväxning skett och några känsliga, lågvuxna kärlväxter tycks ha försvunnit på grund av detta. Det är viktigt att ett intensivare bete åter införs för att hålla tillbaka igenväxningen. Eftersom ett arbete pågår vid länsstyrelsen för att undersöka möjligheten att bilda ett naturreservat av Fjälängar kan detta i framtiden leda till att betet ökar. Kulturhistoriskt vore det även intressant att på delar av de forntida åkrarna odla äldre grödor med inslag av de ogräs som tidigare var vanliga i öns åkrar.

Ett stort tack till Garda OK som välvilligt ställt sin orienteringskarta över Fjälängar till förfogande!

Litteratur:

- ArtDatabanken SLU 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. – ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Bohus Jensen, E. 2009. Exkursionsrapporter 2009. Ala Fjälängar 26 september. – *Rindi* 29: 88–90.
- Bohus Jensen, E. & Wågström, K. 1999. Fjäle, Ala socken, den 27 september 1998. – *Rindi* 19: 46–50.
- Johansson, P. 2000. *Gotlands lövmarker*. – Länsstyrelsen i Gotlands län. Livsmiljöenheten – Rapport nr 3 2000. Visby.
- Petersson, J. 2014. Visne ängar i Alskog. – *Rindi* 24: 51–58.

Exkursionsrapporter 2016

Herrviksområdet 23 april

Årets första exkursion var förlagd till Östergarnslandet. Vi samlades vid Herrviks hamn och vandrade till naturreservatet Hässle backe som ligger sydväst om hamnen. Området är hägnat – det betas – och vi tog oss in via en stätta helt nära vägen. Utanför hägnat fanns en hel del torra vinterståndade av säfferot *Seseli libanotis*. Sedan drog vi oss långsamt uppför den sluttande gräsklädda backen, ivrigt spanande efter de första vårblommorna. Det var inte så många arter, mest små vitblommiga ettåriga arter: vårarv, alvararv (bara några få i blom), bergbräsmå, lunddraba, vårskärvfrö och grusbräcka (*Cerastium semidecandrum*, *C. pumilum*, *Cardamine hirsuta*, *Draba muralis*, *Microthlaspi perfoliatum*, *Saxifraga tridactylites*). Backstarr och sydvårsbrodd (*Carex ericetorum*, *Anthoxanthum odoratum*) blommade också.

Högre upp blev marken mer plan och kalkberget gick i dagen här och där. Här fann vi sloknunneört *Corydalis pumila*, som föreföll trivas bäst i lite skydd av enbuskar. Sandviol *Viola rupestris* växte däremot helt öppet på kalkstenen. Det var den håriga formen, var. *rupestris*, som på Gotland är vanligare än den kala, var. *glaberima*. Vi tittade också ett litet bestånd av alvarplacodlav *Squamaria gypsacea* på en

Spjutskråp *Petasites spurius*. Foto: Marita Westerlind

låg kalkavsats. Den växte, liksom på sina övriga svenska lokaler på brunfjällig skivlav *Mycobilimbia lurida*.

Nu kände vi oss färdiga med Hässle backe och fortsatte från Herrvik österut mot stranden vid norra delen av Sandviken. Här finns ett stort bestånd av spjutskråp *Petasites spurius* som nu hade börjat sticka upp ur sanden. På den sandiga ängsmarken innanför stranden fann vi vårvicker *Vicia lathyroides* i blom. På ett ställe fanns också ett bestånd av månlåsbråken *Botrychium lunaria* och i mattor av den gråaktiga sandskruvmossan *Syntrichia ruraliformis* kunde vi se stjälkkröksvamp *Tulostoma brumale*.

Efter en fikastund i gröngräset avslutades exkursionen som leddes av Jörgen Petersson och

Bo Göran Johansson

Stapeludd i Grötlingbo 22 maj

Denna söndag bjöd på ett behagligt försommarväder. Efter en något kylslagen period hade både solen och värmen kommit vilket tornseglarna som fyllde luftrummet runt kyrktornet i Grötlingbo verkade uppskatta. Det fina vädret hade också ha en positiv inverkan på exkursionsdeltagandet. Bil efter bil, med sammanlagt femtiotalet deltagare, svängde in på parkeringen vid samlingsplatsen vid kyrkan där dagens ciceroner Gun Ingmansson och Marita Westerlind tog emot och redogjorde för dagens planer.

Inspirerade av förra årets massiva förekomst av göknycklar *Anacamptis morio* i

Exkursionsdeltagarna njuter av orkidéprakten vid Stapeludd. Foto: Marita Westerlind

betesmarkerna på Grötlingboudt tänkte vi göra ett besök i denna orkidéprakt. Den torra våren hade dock hämmat blomsterprakten betydligt och planerna ändrades till ett besök vid Stapeludd istället. Efter välkomstord under överinseende av en röd glada som visade upp sig fint ovanför våra huvuden rullade vi iväg i en lång bilkaravan längs den gamla vackra Ringvägen genom Grötlingbo.

När alla bilförare hittat en bit mark att ställa ifrån sig sitt fordon på nere vid stranden började vi botanisera med att titta på vårvicker *Vicia Lathyroides*. Liten, svår-sedd och oansenlig men väldigt vacker om man tittar nära. I en sänka där det vanligtvis är lite fuktigare hittades den lilla ormbunken ormtunga *Ophioglossum vulgatum*. Vid en stig, som kanske trampats upp av tjuren som det varnades för vid grinden uppe vid vägen, fanns brokförgätmigej *Myosotis discolor*. Vi såg också flera veronika-arter – teveronika *Veronica chamaedrys*, majveronika *V. serpyllifolia* och fältveronika *V. arvensis*. I gräset lyste dvärgmaskrosor *Taraxacum* sect. *Obliqua* som små gula solar och några exemplar krutbrännare *Neotinea ustulata* hittades också.

En gök hördes och sågs också när den tog till flykten när den ansåg att vi blivit lite för närgångna. Bland grästuvorna fanns gott om den inte helt vanliga dvärgviol *Viola pumila* med sina bleklila blommor och smala avlånga blad. I skogskanten fann vi såriläka *Sanicula europaea*, skogsstarr *Carex sylvatica*, skogsviol *Viola riviniana* och ormbär *Paris quadrifolia*. Orkidé-listan kunde fyllas på med nästrot *Neottia nidus-avis*, tvåblad *Neottia ovata* och Sankt Pers nycklar *Orchis mascula*.

Nu var det dags för den verkliga orkidéprakten. Vi korsade vägen och på andra sidan mötte oss tusentals och åter tusentals göknycklar *Anacamptis morio* och Adam och Eva *Dactylorhiza sambucina*, den senare nästan uteslutande i den gula formen. Några röda exemplar fanns det i alla fall. Vid en rekognoseringssvända några dagar tidigare hade en gigantisk maskin med slätteraggregat modell större plöjt rakt igenom orkidéblomningen och med sina larvfötter mejat ner allt i sin väg. Den stod parkerad nere vid stranden och det var med viss oro vi anlände till platsen. Men idag syn-tes maskinen inte till och vi kunde njuta i fulla drag av mängden orkidéer. Några johannesnycklar *Orchis militaris* hade också börjat blomma och ljusgröna bladstrutar vittnade om att fler var på väg.

När vi sett oss mätta på allt det vackra packades fikakorgarna upp vid stenmuren nere vid stranden och när de var tömda på sitt innehåll avslutades exkursionen.

Marita Westerlind

Exkursion till Stora Vikers Natura 2000 5 juni

Efter en torr och varm maj hade vinden slagit om till nord och temperaturen hade därmed fallit 10 grader. Solen värmdes dock de ca 50 deltagarna som hade samlats vid Fleringe kyrka, varifrån vi transporterade oss till exkursionsmålet för dagen i de nord-ostligaste delarna av Lärbo socken. Området utgörs av två fastigheter nämligen Stora

Vikers samt Takstens utmark, som i augusti 2015 avsattes inom EUs nätverk Natura 2000 främst beroende på sina karsthällmarker.

Vi började vår vandring mot en svagt välvd kalkhällmark med en rad karstsprickor som genomkorsade berggrundsytan. En del sprickor var täckta av linjär växtlighet, andra helt öppna med en del växter en bit ned i sprickorna, där jord ansamlats och fuktigheten är större. Mellan sprickorna låg kalkberget bart så när som på de grå, vita och svarta skorplavar som täckte ytan. Längs många sprickor fanns ljusa stråk, där lavarna var betade av hällsnäckorna, som lever nere i sprickorna och kommer upp vid fuktigare väder nattetid för att äta av sin spartanska kost. Små öar av mossor avancerade ut över skorplavsytan. I dessa mosskuddar växte de torktåligaste kärlväxterna i form av t.ex. vit fetknopp *Sedum album*, som vid denna tidpunkt bara sågs med sina rödaktiga rundade blad. I sprickorna fanns gott om den lilla ormbunken murruta *Asplenium ruta-muraria*, som var ovanligt grön och fräsch trots den torra våren. Här sågs också kalksvartbräken *A. trichomanes* ssp. *quadrivalens*, stinknäva *Geranium robertianum*, tulkört *Vincetoxicum hirundinaria* och skogssallat *Mycelis muralis* samt längre ned i sprickorna blad av blåsippa *Hepatica nobilis*. Vilken ålder de knotiga tallarna hade som växte i dessa sprickor kan man bara spekulera om. Troligen har de sett åtskilliga århundraden passera revy.

Regnvatten dräneras ned i karstsprickorna samt ned över hälletan mot de lägre liggande kantområdena. I kanterna ansamlas därför kalkgrus och kalkslam, vilket gör att mer växter kan få fäste och näring. Här hittade vi bland annat fjällgröe *Poa alpina*, duvnäva *Geranium columbinum*, solvända *Helianthemum nummularium*, harmynta *Clinopodium acinos*, bergskrabba *Globularia vulgaris* och hällklofibbla *Crepis tectorum* var. *glabrescens*, den senare endemisk för Gotland. I kalkgruset växte också

Dennis Nyström visar falsk guldskeivlav *Psora testacea* i en klintkant. Foto: Magnus Martinsson

Åkta vätfibbla *Pilosella cymosa* ssp. *gotlandica*. Foto: Magnus Martinsson

några exemplar av gotlandssolvända *Fumana procumbens*, där en del blommor redan fällt sina kronblad för dagen, medan andra fortfarande visade sina något ljusgula blommor i full prakt. I en vät på än lägre nivå hade revfibblor *Pilosella lactucella* just börjat blomma tillsammans med alvargräslöken *Allium schoenoprasum* var. *alvarense*.

Vi fortsatte nu söderut på körvägen, som slutligen leder till Mölnar i Fleringe. I skogskanterna växte Sankt Pers nycklar *Orchis mascula* och vit skogslilja *Cephalanthera longifolia*, båda var dock nära att vissna bort för säsongen. På en torrbacke lyste tovsipans *Anemone sylvestris* stora, vita blommor mot deltagarna. Bredvid stod några fältsippor *Pulsatilla pratensis* med sina vackra fröbollar. Vi svängde nu av vägen in på våtområden dämnda av en klint i väster. Förutom de tidigare nämnda revfibblorna växte här också några exemplar av åkta vätfibbla *Pilosella cymosa* var. *gottlandica*, högre och med fler blomkorgar på stänglarna. Här fann vi även några exemplar av orkidéerna tvåblad *Neot-*

tia ovata och skogsnattviol *Platanthera bifolia* ssp. *latiflora* samt en enda salepsrot *Anacamptis pyramidalis*, som just slagit ut sina första blommor.

Längre söderut kom vi ut på den största hållmarken i området. Här är kalkbergsgunden närmast helt plan med långa och djupa karstsprickor över hållytan. Magnus Martinsson redogjorde här för processen med bildandet av Natura 2000 för området och den sällsynta naturtypen karsthållmarker. I de breda sprickorna växte förutom tall också rätt gott om ask *Fraxinus excelsior* samt en del slån *Prunus spinosa*, brakved *Frangula alnus* och getapel *Rhamnus cathartica*. På något ställe fanns träjon *Dryopteris filix-mas* djupt nere i en spricka. Mot våtarna norrut fanns även några exemplar av gotlandssolvända, men här var de ännu bara i knopp. Över en annan vät sydväst om de plana hållarna, var det tänkt att Nordkalk skulle haft sitt transportband för kalken från Bungetäkten långt i nordost. Innan domstolarna satte stopp för detta hann bolaget tyvärr röja skogen i väster och öster, en gata i skogen som tar lång tid att läka. Trots Nordkalks utfästelser att spara skogen vid klintkanten i väster var allt avverkat och blottlagt för solens uttorkande strålar. Trots detta kunde Dennis för deltagarna fortfarande visa på den sällsynta laven falsk guldskevav *Psora testacea*, som Lars-Åke Pettersson fann vid inventeringarna för transportbandet.

Nu var det bara att återvända över hållarna och längs körvägen norrut, där vi slog

oss ned och intog medhavd matsäck i den färggranna försommaren. Som ledare för exkursionen fungerade Dennis Nyström samt undertecknad.

Jörgen Petersson

De vilda blommornas dag 19 juni - Suderbys hållar

Suderbys hållar är ett hållmarksområde strax öster om Visby, vilket förordnades som Natura 2000-område år 2015, främst för sina kvaliteter som karstområde. En stor del av området utgörs också av plana kalkhållar eller kalkflis (troligen rester av äldre stenbrytning). Vi samlades vid Rävhamnen i Visby, varifrån vi åkte i kolonn till stenbrottet cirka 2 km österut längs väg 147. Vi parkerade bilarna strax utanför stenbrottet och vandrade söderut längs en liten körväg. Precis utanför Natura 2000-området, i en liten jordhöjning i kanten av körvägen, stod ett bestånd av rosenkronnill *Securigera varia* som precis hade börjat blomma.

Men det var hållmarksväxterna som vi var mest intresserade av. Här stod gles småvuxen tall tillsammans med enbuskar, oxel, finnoxel, brakved och getapel (*Pinus sylvestris*, *Juniperus communis*, *Sorbus intermedia*, *S. hybrida*, *Frangula alnus* och *Rhamnus cathartica*). Vi såg också en hel del vitoxel *Sorbus aria*, en sen invandrare på hållmarkerna kring Visby. Det var relativt unga små träd; det förmodade moderträdet, som sågs redan på 1980-talet, finns en bit längre österut, men vi avstod från att gå dit. En annan sen invandrare som här ökat betydligt sedan 1980-talet är spärroxbär *Cotoneaster divaricatus*. Lingonoxbär *C. horizontalis* är däremot ganska ovanlig i naturen; vi såg en liten buske. En äldre invandrare, troligen sedan sent 1800-tal eller tidigt 1900-tal, är berberis *Berberis vulgaris* som är jämnt spridd över området.

Här och var fanns öppna, plana hållar helt utan jord eller med ett mycket tunt lager av finjord eller grus. Här fanns gotlandssolvända *Fumana procumbens*. Stenmalörten *Artemisia rupestris* växte i lerig grusjord liksom vit och gul fetknopp *Sedum album* och *S. acre*. Kantig fetknopp *S. sexangulare* såg vi bara på ett ställe, lite längre österut från körvägen. I närheten fanns också flockarun *Centaurea erythraea* var. *erythraea* och små mosskuddar av styv kalkmossa *Tortella rigens*, som har merparten av sina europeiska förekomster i Sverige, företrädesvis på Öland och Gotland och i Västergötland.

Vi passade också på att se på ett skräpupplag lite utanför (väster om) Natura 2000-området. Utkastat skräp av alla de slag fyllde området som ursprungligen hade varit hållmark. Även kulturmarkens växter hade hittat hit: silvrig höstanemon, rabarber, lejongap och odört är några exempel (*Anemone tomentosa*, *Rheum rhubarbarum*, *Antirrhinum majus*, *Conium maculatum*).

På återvägen mot våra parkerade bilar passerade vi en stor karstspricka, den enda som vi såg under exkursionen. Här, i övre kanten av sprickan, förevisades stor stjärnfruktlav *Petractis clausa* av Dennis. Den hör hemma i denna särpräglade miljö. Innan

vi lämnade området passade vi också på att göra en avstickare till lokalen för drakblomma *Dracocephalum ruyschiana* vid vägen från Visby mot Slite. Här trängs drakblomma med gräs och buskar och vi såg inte så många blommande plantor. Plantor som inte blommar är dock svåra att upptäcka i gräs och under buskar. Därmed avslutades exkursionen som leddes av Dennis Nyström och

Bo Göran Johansson

De vilda blommornas dag 19 juni - Käldänget

Vackert väder och mycket folk väntade vid Garde kyrka, varifrån vi transporterade oss till Petarve backe. Vi vandrade härifrån nedför backen och in i Käldänget, som officiellt tillhör Etelhems socken (exklav i Garde). I detta friska änge är det extra viktigt att gå på led för att inte trampa ned den rätt frodiga växtligheten.

Direkt innanför grinden stod de första exemplaren av gökblomster *Lychnis flos-cuculi*, en växt som är en sällsynthet på Gotland. I denna fuktigare del fanns också ormbär *Paris quadrifolia* och skogsstarr *Carex sylvatica*. På den stora, öppna ängsslätten dominerade gulblommig äkta höskallra *Rhinanthus angustifolius* ssp. *grandiflorus* i kontrast till blåblommig teveronika *Veronica chamaedrys*. Mörkt röda blomhuvuden avslöjade att vi funnit blodtopp *Sanguisorba officinalis*. Ett färggrant inslag var korskovall *Melampyrum cristatum*, men den var fåtaligare. Bland gräsen som utgör huvudmassan i ängten tittade vi närmare på darrgräs *Briza media* och den sammetslena

På led i den fagra Käldänget för att undvika att trampa ner växtligheten. Foto: Marita Westerlind

luddtåteln *Holcus lanatus*. Av orkidéer fann vi tvåblad *Neottia ovata*, skogsnattviol *Platanthera bifolia* ssp. *latiflora* och skogsnycklar *Dactylorhiza maculata* ssp. *fuchsii*. För att se loppstarren *Carex pulicaris* fick vi böja oss ned mot markytan. Enklare att upptäcka var hartmansstarr *C. hartmanii* och äkta ängsnycklar *Dactylorhiza incarnata* var. *incarnata* i norra delen av ängten.

Tillbaka till Petarve backe var det dags att förtära den medhavda matsäcken på den varmt uppvärmda sydvända branten. Då maten avnjutits gick vi upp mot röset på toppen av backen. I den torra, sandiga kalkrika miljön växte bland annat backnejlika *Dianthus deltoides*, harmynta *Clinopodium acinos* och blåmunkar *Jasione montana* samt klenoden hylsnejlika *Petrorrhagia prolifera*. Den senare visade sig vara spridd över stora delar av backen.

Som exkursionsledare fungerade Gun Ingmansson samt undertecknad.

Jörgen Petersson

Lilla orkidéresan 3 juli

Så var det då dags igen för en orkidéresa, den tionde i föreningens regi! Den 19 juni 1994 anordnade vi den allra första. Målet var och är att försöka visa så många olika orkidéarter som möjligt på en dag. Under våra vanliga exkursioner finns det alltid deltagare med ett särskilt intresse för den växtfamiljen och vi får ofta frågor om var man kan hitta Gotlands alla arter. Det här fick då bli ett sätt att tillgodose det intres-

Rindis specialnummer om orkidéer var bra att ha på Lilla orkidéresan. Här visar Gun Ingmansson på kal knipprot *Epipactis phyllanthos* sydost om Gnisvärd, Tofta. Foto: Marita Westerlind

set. Vi har genomfört de här bussresorna under olika tidpunkter, som tidigast den 6 juni och som senast den 9 juli. Vi har också geografiskt försökt variera oss genom att besöka olika delar av ön. Ett av åren (2006) tröttnade vi på konceptet och kallade det för en ängsresa i stället, men det blev ändå stort fokus runt vita krutbrännare *Neotinea ustulata* och grönkullor *Coeloglossum viride* så nästa gång blev det en orkidéresa igen! Under de här åren har vi kunnat visa Gotlands samtliga aktuella arter (skogsfru *Epipogium aphyllum* är förmodligen utgången) utom gotlandsnycklar *Dactylorhiza majalis* ssp. *elator* som tillkommit under senare år. Vi har också sett flera olika hybrider, underarter, varieteter och diverse färgformer av många arter. År 2011 hade vi en resa norrut på ön men därefter har det varit ett uppehåll på grund av intensivt floraskrivande.

I år var vi 48 medlemmar som steg på bussen (och i två följevilar). Alla som ville fick en art- och lokallista där man kunde kryssa och anteckna under dagen. Vädret var så gott som perfekt för den här aktiviteten. Växlande molnighet, lite vind och inte för varmt.

Första stoppet blev Gnisvärd. Vi körde in Släktäktsvägen och parkerade nära sandstranden. Direkt fick vi resans första art som blev **purpurknipprot** *Epipactis atrorubens*. De växte överallt i dynområdet, några för sig själva men flera i kraftfulla grupper. I smågrupper fick sedan alla deltagare försiktigt kliva ner i en sandgrop vid några tallar. På gropens botten växte tio exemplar av **kal knipprot** *E. phyllanthus*. Ett par av dem var riktigt höga och såg friska och ljusgröna ut. Ingen blommade förstas

ännu men de hade välutvecklade knoppar (kala!). På kanten av gropen stod några **grönvita nattvioler** *Platanthera chlorantha* i fin form. När alla fått se och fotografera tog vi en förmiddagsfika bland alla purpurknipprotterna.

Stopp nummer två var inte långt borta. I den sydligaste delen av Tofta södra, strandnära, finns en gammal grusgrop som inte använts på mycket länge. Botten är nästan helt täckt av backtimjan och i kanterna står några buskar och träd. Vi lyckades se en enda blomma kvar på en grupp **johannesnycklar** *Orchis militaris*, alla andra var överblommade detta speciella torrår då alla försommararter har blommat så tidigt och snabbt. De första **salepsrötterna** *Anacamptis pyramidalis* visade sig. I den östra kanten av gropen var de mycket rikliga och varierade i färg och storlek. En salepsrot hade blommorna samlade i ett anslående

Purpurknipprot *Epipactis atrorubens*.
Foto: Marita Wersterlind

cylinderformat långt ax och färgen var mörkt röd. Söder om gropen letade vi fram **honungsblomster** *Herminium monorchis*. Många växte i högt gräs och var svåra att få syn på. Ett par dagar innan hade vi i alla fall räknat till 50 exemplar.

Så här års är det några arter som bara måste komma med. **Kärnnycklar** *Anacamptis palustris* är en av dem. Ingen annanstans i Sverige kan man se dessa enastående vackra orkidéer. Vi körde därför till Krakvät i Hablingbo, som också blev den sydligaste lokalen i dag. Här i kanten runt lite ag kunde vi fotografera och njuta av åtskilliga kärnnycklar, de flesta på topp. Ett par dagar innan hade vi räknat till 102 stycken. Här blommade också **vanlig brudsporre** *Gymnadenia conopsea* ssp. *conopsea* och **praktsporre** *G. conopsea* ssp. *densiflora*. Den senare hade precis börjat slå ut och gav redan skäl för namnet. Åkta **ängsnycklar** *Dactylorhiza incarnata* var. *incarnata*, mer eller mindre överblommade, fanns också förstås, liksom en sagolik mängd **kärrenknipprot** *Epipactis palustris* som en bård runt hela väten. Några passade på att besöka en betesmark intill där det växte **honungsblomster**.

Nu började vi bli riktigt hungriga. Det fanns frukt i bussen och det hade strykande åtgång för ännu fick vi inte plocka fram matsäcken. Här längs de smala vägarna i Hablingbo var det svårt för bussen att hitta parkeringsplats så vi satte fart norrut mot Klinteberget. På platån fanns det gott om bänkar och bord. När alla ätit och försäljning av floror och tröjor avslutats så gick vi ner via trapporna till stigen genom bokskogen. Ett stort bestånd med **nästrot** *Neottia nidus-avis* imponerade. De var ännu fräscha under trädens skugga. **Stor skogslilja** *Cephalanthera damasonium* blommar ju i början på juni och vi fick bara se dem i frukt - men de var många. I stället fick vi njuta av den **röda skogsliljan** *C. rubra* som verkar ha ökat under senare år. Några individer var helt bleka med vita blommor. De fanns på samma plats i fjol också. Två **skogsknipprötter** *Epipactis helleborine* fick vi också på listan innan bussen hämtade upp oss där stigen mynnar väster om berget.

Dagen sista lokal fick bli Mallgårds källmyr, ett säkert kort när det gäller. Konstigt nog såg vi inte skymten av något russ men spåren av dem var i alla fall många. Tyvärr kunde bussen inte köra ner oss en bit på vägen på grund av en elledning som satt spänd mellan två träd och bussen var för hög för att ta sig under. När vi genade ner mot det öppna området passerade vi några mycket överblommade **Sankt Pers nycklar** *Orchis mascula* (men de räknas också). **Sumpnycklar** *Dactylorhiza majalis* ssp. *lapponica* lys-

Kärnnycklar *Anacamptis palustris*.

Foto: Marita Westerlind

te vackert i källmyren. Några tvåblad *Neottia ovata* stod skuggigare. Här fanns också äkta ängsnycklar, vanlig brudsporre och kärrknipprot. Skogsnycklar *Dactylorhiza maculata* ssp. *fuchsii* växte på flera ställen och vissa var mer lika Jungfru Marie nycklar *D. maculata* ssp. *maculata* men kanske inte helt övertygande. Som tur var hade några luktsporrar *Gymnadenia odoratissima* precis börjat slå ut sina väldoftande blommor. Några kärlliljor *Tofieldia calcyclata* var förvillande lika honungsblomster. En blodnyckel som vi sett under rekognosceringen var nu puts väck. Skogsnettviol *Platanthera bifolia* ssp. *latiflora* är vanlig på Gotland men här fick vi leta innan vi stötte på en vissnen. Några vaxnycklar *Dactylorhiza incarnata* var. *ochroleuca* hade också passerat bäst före-datum men de ska också med! Som avslutande art visade sig några fullt fräscha flugblomster *Ophrys insectifera* för oss.

Vandringen tillbaka till bussen blev lite längre än vi räknat med så det blev inga hybridnycklar (ev. baltnycklar *Dactylorhiza majalis* ssp. *baltica*?) på Visborgsslätt. De får kanske komma med nästa gång?

Gun Ingmansson

Linnéexkursion till Skvalpvik i Vamlingbo söndagen den 17 juli 2016

Linné själv red förmodligen med sina följeslagare förbi Skvalpvik för 275 år sedan. Nu var det dags för moderna efterföljare att i Linnés anda undersöka växtligheten i denna sandiga vik.

Vi började på sandheden upp mot tallskogskanten. I sommartorkan hade många

Likt Linné med följeslagare undersökte vi strandfloran vid Skvalpviken i Vamlingbo.

Foto: Marita Wersterlind

växter blommat över och/eller torkat in. Några blommor av blåeld *Echium vulgare* och oxtunga *Anchusa officinalis*. sågs fortfarande liksom ruggar av fältsippa *Pulsatilla pratensis*. Backnejlika *Dianthus deltoides*, gulmåra *Galium verum*, teveronika *Veronica chamaedrys*, axveronika *V. spicata*, harmynta *Clinopodium acinos* och någon enstaka blommande blåmunkar *Jasione montana* kunde också hittas. Mer svårfunnen blev det sällsynta gräset sandtimotej *Phleum arenarium*, men till slut fann vi ett ensamt exemplar. Vanligare var ett annat sandgräs nämligen borststäl *Corynephorus canescens*. Några hade också turen att få se en ängsmetallvinge *Adscita statices* på backtimjan *Thymus serpyllum*. Denna blågrönskimmerande vackra fjäril finns på Gotland bara här, i Ljugarn, Östergarn och på Stora Karlsö.

På den mer kalkrika delen i sydost fann vi ruggar av såpört *Gypsophila fastigiata*, en i Sverige som helhet sällsynt växt. Här växte också klibbkorsört *Senecio viscosus* på strandvallarna liksom vejde *Isatis tinctoria*, nu helt i frukt. Vi vandrade stranden norrut utanför ruggar av strandmålla *Atriplex littoralis*. Sandsallat *Lactuca tatarica* förnöjde oss med sina blå blomkorgar. På övre delen av stranden växte mattor av saltarv *Honckenya peploides*. I de mer tånggödda delarna hittade vi tiggarranunkel *Ranunculus sceleratus*, baltisk marviol *Cakile maritima* ssp. *baltica*, spjutmålla *Atriplex prostrata* och strandskräppa *Rumex maritimus*.

Som avslutning samlades vi uppe på sandheden norrut, där vi njöt av solen och medhavd matsäck. Som exkursionsledare fungerade Gun Ingmansson samt under-tecknad.

Jörgen Petersson

Strandvandring vid Ar den 7 augusti 2016

Dagens växtvandring lockade nära 40 deltagare. Vädret var lagom bra för en exkursion. Fiskeläget vid Ar hyser ett fint bestånd med bitterkrassing *Lepidium latifolium* som ännu var hyfsat fint i blom. Bitterkrassing har kommit till några av öns hamnar med sjöfarten och härifrån Ar är den känd sedan 1871. Vi noterade också knappstånds *Jacobaea vulgaris* ssp. *dunensis*, också den troligen inkommen på samma sätt, stor sötväppling *Melilotus altissimus*, vit snårvinda *Calystegia sepium* ssp. *sepium*, liten kardborre *Arctium minus*, svinmolke *Sonchus asper*, vanlig åkermolke *S. arvensis* ssp. *arvensis*, revfingerört *Potentilla reptans*, spjutmålla

Kalkdån *Galeopsis angustifolia*

Foto: Jörgen Petersson

Atriplex prostrata och färgreseda *Reseda luteola*. Den sistnämnde hade någon enstaka blomma kvar i sitt långa blomax. Två havsörnar patrullerade under tiden över Falholmen, som förresten hade många besökare denna dag. Det gick tydligen bra att ta sig ut till ön via den smala reveln.

När vi var nöjda med strandvegetationen tog vi oss över vägen mitt emot fiske-läget. Där blommade nicktistel *Carduus nutans*, gulreseda *Reseda lutea* och en hel del vildpalsternackor *Pastinaca sativa* ssp. *sylvestris* (en högvuxen, hårig underart av vanlig palsternacka). De arterna var emellertid inte huvudattraktionen. När vi lät blicken svepa över ett stort klapperstensfält alldeles intill såg vi att det tonade i rosa. Hundratusentals kalkdån *Galeopsis angustifolia* lade en pastellfärg över det kalkgrå underlaget. Vi stod där i kanten både länge och väl och förundrades över hur en så liten ettårig art kan trivas i stenskravlet och ge en sådan massverkan.

Vi flyttade oss sedan med bil längre österut så att vi hamnade lite utanför natur-reservatet. Den skarpögde kunde då skymta ännu ett rosa kalkdånsfält, denna gång på strandsidan av vägen. När vi tagit av genom skogen och närmade oss stranden tog vi av åt väster, alltså åt det håll vi kom ifrån. Där fikade vi helt strandnära intill några raukar. Alvarglim *Silene uniflora* ssp. *petraea* blommade ännu medan fina bestånd av strandkål *Crambe maritima* var i frukt. Vi tittade nära på bitterfibbla *Picris hieracoides*, läkevänderot *Valeriana officinalis* och knölsyska *Stachys palustris*. Någon enstaka kustarun *Centaureum littorale* var. *littorale* lyste rosa. Huvudnumret var dock

Strandvandring i Ar. I förgrunden en rugge gultåtel *Deschampsia bottnica*.

Foto: Gun Ingmansson

gultåtel *Deschampsia bottnica* som växte i vattenkanten. Den finns här i området och även vid Trälgar. Endast totalt fem tuvor är kända och det är troligen världens sydligaste lokal av arten, eftersom det är en endem för Bottenviken. Ledde exkursionen gjorde Jörgen Petersson och

Gun Ingmansson

Ekstakusten den 28 augusti

Ekstakusten är lång men valet föll på att samlas vid Hammarudd där det finns en hyfsat stor parkeringsplats. Nu stod visserligen en stor husbil olagligt uppställd där men vi 20 deltagare kunde i alla fall också klämma in oss. Från den öppna platsen vandrade vi ut mot klapperstenstranden intill och såg vad som ännu blommade – och det var ännu en hel del: gulmåra *Galium verum*, backglim *Silene nutans*, backtimjan *Thymus serpyllum*, höstfibbla *Scorzoneroidea autumnalis*, mattfibbla *Pilosella officinarum* ssp. *peleteriana*, blåeld *Echium vulgare*, jordtistel *Cirsium acaule* och rölrika *Achillea millefolium*. På de torrare delarna utmärkte sig uddögonströst *Euphrasia stricta* var. *stricta*, ovanligt tätblommig och grenig, förmodligen formade av betet.

Vi följde sedan stranden söderut en bit längs Langstiteviken. Här var det fuktigare

Strandkål *Crambe maritima* vid Ekstakusten. Foto: Marita Wersterlind

och vi såg blommande revfingerört *Potentilla reptans*, åkertistel *Cirsium arvense*, gulkämpar *Plantago maritima* och dvärgarun *Centaureum pulchellum*. Smultronklövern *Trifolium fragiferum* hade torra grårosa frukter. Blankstarr *Carex otrubae* stod i ett litet dike och havssäv *Schoenoplectus maritimus* fanns i större bestånd.

Efter ett tag nådde vi de riktigt hårdbetade strandängarna och där letades strandnålar *Bupleurum tenuissimum* fram. Flertalet var avbetade och då mycket små och greniga, men några enstaka sträckte ut sig i sin fulla längd, nästan 15 cm. I samma område växte strandkämpar *Plantago coronopus* med sina korta ax och håriga blad med små bladflikar i platta rosetter.

När vi var nöjda vände vi tillbaka mot bilarna och höll oss då närmare körvägen. Där blommade lökgamander *Teucrium scordium*, åkermynta *Mentha arvensis*, strandklo *Lycopus europaeus* och kustarun *Centaureum littorale* var. *littorale*.

Fikarasten tog vi cirka två kilometer norr om Hammarudden, vid Kronvalds fiskeläge. Kolsvarta regnmoln tornade nu upp sig över Karlsöarna och även något svagt åskmuller kunde höras. Vi hann i alla fall precis räkna in martornen *Eryngium maritimum* (bara fyra exemplar nu) och även sju plantor med strandkål *Crambe maritima* som etablerat sig (tillfälligt?) alldeles i närheten innan de första tunga dropparna föll. Ledde gjorde

Gun Ingmansson

Kryptogamexkursion vid Gildarshagen i Bunge 24 september 2016

Även i år besöktes ett naturreservat nämligen Gildarshagen i Bunge, ett område med såväl gammal granskog som öppen betesmark och angränsande sankmark. Svamptillgången som startat så lovande under augusti och första septemberveckan hade dock hämmats av värmen och torkan under senare delen av september och många exemplar var inte så välutvecklade och typiska. Duktiga deltagare (14 personer) lyckades ändå samla samman en god skörd. Några arter som såpmusseron *Tricholoma saponaceum* och honungsspindling *Cortinarius stillatitius* är vanligare på fastlandet än på Gotland och tyder på att markens pH-värde åtminstone lokalt ligger åt det sura hållet. Bland intressanta fynd kan nämnas gul lammticka *Albatrellus citrinus* (VU), litet haröra *Otidea leporina* och guldkremla *Russula aurea*.

Några av områdets vanliga mossor visades också upp under exkursionen. De dominerande arterna i skogen var krans(hak)mossa *Rhytidiadelphus triquetrus*, husmossa *Hylocomium splendens*, pösmossa *Pseudoscleropodium purum* och stor thujamossa *Thuidium tamariscinum* tillsammans med kvastmossa *Dicranum scoparium* och gräshakmossa *Rhytidiadelphus squarrosus*. På torrare mark hittades även liten neonmossa *Barbula convoluta* som är betydligt vanligare på gotländska alvarmarker. På en fuktig, liggande granlåga hittades vedblekmossa *Lophocolea heterophylla* och tät fransmossa *Ptilidium pulcherrimum* och på stående rönnar dominerade hättemossor

Orthotrichum sp. och samboradula *Radula complanata* ssp. *complanata* (underart till plattsvepemossa). Granstammarna färgades av gammelgranslav *Lecanactis abietina* och vid baserna växte cypressfläta *Hypnum cupressiforme* och nålkvastmossa *Dicranum tauricum* vars tunna blad lätt bryts vid beröring.

Under exkursionen uppmärksammade Jörgen en ask som var märkt med en plastbricka inom Life-projektet LifeELMIAS och som inventerats på lavar inom projektet. Projektet omfattar Gotland och syftar till att utrota almsjukan från ön och långsiktigt försöka säkerställa livsmiljöerna för de arter som är knutna till alm och ask inom Natura 2000-områdena. Inom projektet är 25 Natura 2000-områden utvalda från norr till söder som har naturtyperna ädellövskog, löväng eller trädklädd betesmark representerade inom hela eller delar av området, varav Gildarshagen är ett av dessa. Inom dessa områden har ett visst antal träd av främst alm och ask valts ut och inventerats på lavar.

Vi bestämde oss för att gå ner tillsammans till de öppna hagmarkerna och titta på trädet. På asken hittades den sällsynta och på rödlistan starkt hotade (EN) ädellaven *Megalaria grossa*. Arten är främst knuten till ask och hotas av askskottsjukan.

Elsa Bohus Jensen och Dennis Nyström

Artlistor

Förkortningar

Rödlistade arter (ArtDatabanken 2015): NT (near threatened – Nära hotad), VU (vulnerable – Sårbar), EN (endangered – Starkt hotad)
cf - artidentiteten ej bekräftad

Svampar

Från rekognosceringsdagen 2016-09-22 (A) och exkursionsdagen 2016-09-24 (B)

<i>Albatrellus citrinus</i>	gul lammticka	VU	A	B
<i>Amanita citrina</i>	vitgul flugsvamp		A	B
<i>Amanita muscaria</i>	röd flugsvamp		A	B
<i>Amanita pantherina</i>	panterflugsvamp			B
<i>Amanita rubescens</i>	rodnande flugsvamp		A	B
<i>Armillaria mellea</i>	honungsskivling			B
<i>Chroogomphus rutilus</i>	rabarbersvamp		A	B
<i>Clavulina cristata</i>	kamfingersvamp			B
<i>Clitopilus prunulus</i>	mjölskivling		A	B
<i>Cortinarius odorifer</i>	anisdoftande spindling		A	B
<i>Cortinarius saginus</i> cf	grankransspindling			B
<i>Cortinarius stillatitius</i>	honungsspindling			B
<i>Cortinarius varius</i>	klubbspindling		A	B

<i>Cortinarius venetus</i>	olivspindling	A	B
<i>Cystoderma amianthinum</i>	ockragul grynskivling		B
<i>Dermoloma sp</i>	sammetsmusseron	A	
<i>Fomes fomentarius</i>	fnöskticka		B
<i>Gomphidius glutinosus</i>	citrongul slemskivling	A	B
<i>Hebeloma laterinum</i>	kakaofränskivling	A	B
<i>Hydnum rufescens</i>	rödgul taggsvamp	A	B
<i>Hygrocybe acutoconica</i>	spetsvaxskivling	A	B
<i>Hygrocybe conica</i>	toppvaxskivling	A	B
<i>Hygrocybe miniata</i>	mönjevaxskivling	A	
<i>Hygrocybe virginea</i>	vit vaxskivling	A	B
<i>Hygrophorus agathosmus</i>	doftvaxskivling		B
<i>Lactarius deliciosus</i>	tallblodriskä	A	B
<i>Lactarius deterrimus</i>	granblodriskä	A	B
<i>Lactarius pyrogalus</i>	hasselriskä	A	B
<i>Lactarius scrobiculatus</i>	svavelriskä	A	B
<i>Lactarius vellereus</i>	luden vitriskä	A	B
<i>Lycoperdon perlatum</i>	vårtig röksvamp	A	
<i>Lycoperdon pyriforme</i>	gyttrad röksvamp		B
<i>Macrolepiota mastoidea</i>	puckelfjällskivling		B
<i>Marasmius androsaceus</i> cf	tagelbrossskivling		B
<i>Otidea leporina</i>	litet haröra		B
<i>Phellodon tomentosus</i>	trattaggsvamp		B
<i>Pluteus cervinus</i>	hjortskölding		B
<i>Rhizopogon roseolus</i>	rodnande hartryffel		B
<i>Russula aurea</i>	guldkremla		B
<i>Russula badia</i>	pepparkremla	A	
<i>Russula caerulea</i>	puckelkremla	A	B
<i>Russula cessans</i>	tallkremla	A	B
<i>Russula delicata</i>	trattkremla	A	
<i>Russula densifolia</i>	tätskivig svedkremla	A	B
<i>Russula integra</i>	mandelkremla	A	B
<i>Russula queletii</i>	krusbärskremla	A	B
<i>Russula sanguinea</i>	blodkremla	A	B
<i>Sarcodon imbricatus</i>	fjällig taggsvamp	A	B
<i>Scleroderma verrucosum</i>	knottrig rottryffel	NT	A B
<i>Suillus bovinus</i>	kosopp	A	B
<i>Suillus granulatus</i>	grynsopp	A	B
<i>Tricholoma saponaceum</i>	såpmusseron		B
<i>Tricholoma vaccinum</i>	skäggmusseron	A	B

Summa 53 svamparter

Mossor

<i>Barbula convoluta</i>	Liten neonmossa
<i>Dicranum tauricum</i>	Nålkvastmossa
<i>Dicranum scoparium</i>	Kvastmossa
<i>Hylocomium splendens</i>	Husmossa
<i>Hypnum cupressiforme</i>	Cypressfläta
<i>Lophocolea heterophylla</i>	Vedblekmossa
<i>Orthotrichum</i> sp.	Hättemossor
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	Pösmossa
<i>Ptilidium pulcherrimum</i>	Tät fransmossa
<i>Radula complanata</i> ssp. <i>complanata</i>	Samboradula (underart till plattsvepemossa)
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	Gräshakmossa
<i>Rhytidiadelphus triquetrus</i>	Krans(hak)mossa
<i>Thuidium tamariscinum</i>	Stor thujamossa

Lavar

<i>Evernia prunastri</i>	Slånlav	
<i>Graphis scripta</i>	Skriftlav	
<i>Lecanactis abietina</i>	Gammelgranslav	
<i>Megalaria grossa</i>	Ädellav	EN
<i>Parmelia sulcata</i>	Skrynkellav	

Dessutom framvisades svampar, vilka plockats på andra lokaler, nämligen vit hatt-murkla *Helvella crispa* medförd av Cecilia Holmstedt-Kessler, vidare djävulssopp *Boletus satanas* (EN), lönnens tjärfläcksvamp *Rhytisma acerinum*, svartgrön spindling *Cortinarius atrovirens* (VU), brandtaggsvamp *Hydnellum auratile* (VU) och lilaköttig taggsvamp *Sarcodon fuligineoviolaceus* (EN) samt jättespindling *Cortinarius praestans*.

Gotlands Botaniska Förening utlyser stipendier för studier som rör lavar på Gotland

Stipendierna är inrättade till minne av Lars-Åke Pettersson, som lämnat flera viktiga bidrag till kännedomen av Gotlands lavflora. Stipendiefonden uppgår till 52 000 kr och kan fördelas på ett eller flera stipendier.

Stipendiet kan sökas av dem som avser att genomföra ett studium som rör lavar på kalksten eller kalkjord på Gotland.

Till ansökan bifogas en projektplan som visar projektets inriktning, tidsplan och kostnader. Sista ansökningsdag är 31 mars 2017.

Ansökan sänds till:

Gotlands Botaniska Förening

Jörgen Petersson

Humlegårdsvägen 18

62146 Visby.

Gotlands flora nu är den äntligen här!

Boken alla väntat på - ett måste i din bokhylla och vid läsfåtöljen. Drygt 2400 växter med beskrivningar, utbredningskartor och många bilder. Faktaspäckad med nära 1000 sidor om Gotlands blom- och ormbunksväxter.

350 kr för båda banden

Beställs i webbutiken hos Svenska Botaniska Föreningen
www.svenskbotanik.se.

Studiecirkel

Under våren och försommaren kommer föreningen att anordna en studiecirkel i botanik för intresserade medlemmar.

Man behöver inga särskilda förkunskaper för att delta. De flesta träffarna kommer att vara utomhus i fält. Vi planerar att börja i mitten av april till början av juni. Vi träffas vid 7-8 tillfällen, kvällstid 18-20.

Anmäl ditt intresse till:

Gun Ingmansson

gun.ingmansson@telia.com

0498-27 13 43

Gotlands Botaniska Förening på nätet

Vi har en Facebook-grupp, "Gotlands Botaniska Förening", där man kan publicera bilder, få bestämningshjälp, diskutera botanik med andra intresserade m.m. Om du är medlem i Facebook så kom gärna med! Du finner gruppen på följande länk:

<https://www.facebook.com/groups/835279163226000/>

Föreningens hemsida har fått nytt utseende men har samma adress som förut: www.gotlandsflora.se

Sidan är under uppbyggnad men där finns t.ex. information om hur man går tillväga för att beställa Gotlands Flora, kalender med föreningens aktiviteter m.m. Så småningom kommer ett register till Gotlands flora att finnas tillgängligt som pdf och även äldre nummer av Rindi.

Besök gärna hemsidan!

Program våren och sommaren 2017

- Måndag 20 feb **Årsmöte**
Efter de sedvanliga förhandlingarna håller Mikael Hedrén ett föredrag om brunkullans släktingar och andra växter i södra Alperna och Abruzzerna. Samling kl. 19 i Vita huset, Ekmansgatan 11 i Visby.
- Måndag 20 mars **Irländska växter**
Gun Ingmansson berättar om en botanisk resa till sydvästra Irland i juni 2016. Samling kl. 19 i Vita huset, Ekmansgatan 11 i Visby.
- Söndag 9 april **Gotländsk nunneört och andra vårväxter i Västergarn**
Ledare: Jörgen Petersson. Samling vid Västergarns kyrka kl. 10.
- Söndag 21 maj **Storms backe i Vamlingbo**
Gott om orkidéer samt sällsyntheterna sandbrodd, sandlusern och strimklöver. Ledare: Gun Ingmansson. Samling vid Vamlingbo kyrka kl. 10.
- Söndag 18 juni **De vilda blommornas dag**
Förmiddag: Hällmarker vid Hau i Fleringe med grenigt kungsljus, gaffelfibbla och andra våt- och torrmarksväxter. Ledare: Bo Göran Johansson. Samling vid Bunge kyrka kl. 10.
Eftermiddag: Bendes strandänge med en rikedom av orkidéer, höskallra, korskovall och andra ängesväxter. Ledare: Jörgen Petersson. Samling vid Anga kyrka kl. 14.
- Söndag 9 juli **Blomsterrika betesmarker nedom Fardume gård i Rute**
Ledare: Gun Ingmansson och Jörgen Petersson. Samling vid Rute Folkets hus i Valleviken kl. 10.
- Söndag 16 juli **Linnévandring vid Lingen i Vamlingbo**
Vi vandrar över sandmark och alvar och genom tallskog där vi möter spenslig ullört, såpört och solvändor på vår väg. Ledare: Jörgen Petersson. Samling vid Naturum i Vamlingbo kl. 10.

Innehåll

3	Gun Ingmansson Florasläpp - äntligen efter 33 år
10	Hedersmedlemmar
11	Jörgen Petersson Fjälängar i Ala socken
22	Exkursionsrapporter 2016
40	Föreningsinformation
42	Program våren och sommaren 2017

